

Az Ige növekedése

Lekció: 1Kor. 1.18-31
Textus: ApCsel. 17.16-32

2009. jún. 14.
Gazdagrét

Az evangélium a filozófiák piacán

A Római Birodalomban a Jézus Krisztusról szóló evangélium és annak követői, emberi szemmel nézve, egyáltalán nem sikerre ítélt üzenet, ill. mozgalom. A Judaea tartományból kiinduló zsidó szekta, amelynek középpontjában egy kereszten kivégzett zsidó ácsmester áll, aki követői szerint feltámadt a halálból, nem éppen meggyőző és vonzó alternatíva a politikai, gazdasági és kulturális élet csúcsán lévő számára. Athén különösen nem az a város, ahol egy ilyen vallás hirdetője túl sok sikerben reménykedhet. Ha túl is van már fénykorán, amit Krisztus előtt az 5. században élt, Pál korában még mindig Athén a pogány kultúra, oktatás, filozófia központja. Az agorán filozófusok vitakoztak a különböző eszmékről, évszázadokkal korábban élt bölcsek tanairól és iskoláiról éppen úgy, mint a legújabb eszmékről. A város még mindig büszke korábbi dicsőségére, és továbbra is messze földön híres vallásosságáról és filozófus iskoláiról. Itt élt többek között Szókratész, Platón, Arisztotelész, Epikurosz, Zénón, Hérodotosz, Thuküdidész... Van-e helye ebben a városban a Jézusról szóló evangéliumnak? Hogyan lehet a Krisztus evangéliumát az ókori Athénben képviselni? Nem kellene-e az ilyen helyet, a tudás és filozófia, a művészet és az istenek fellegrát inkább kihagyni a missziói út állomásai közül? Nem éreznénk-e úgy Pál és Szilász helyében, hogy inkább válasszunk könnyebb terepet? Ha már az előző városból, Béreából is menekülnie kellett Pálnak az ellene fellázított sokaság miatt (17.10-15), nem kellene-e Athénban csendben meghúzódnia? Pál nem így gondolja. Ha Athénban van, Athénban hirdeti az evangéliumot, hiszen az ő üzenete, vagy inkább az ő Istene, Jézus, minden körülmények között és minden kultúrában megállja helyét. Lássuk, hogyan képviseli Pál Jézus Krisztust egy korabeli nagyvárosban, a lenyűgöző Athénban!

I. A lenyűgöző város nem lebénítja, hanem felindítja Pált

Pál, miközben várja, hogy csatlakozzanak hozzá a még Béreában időző társai, bejárta a várost. Nyilvánvalóan tudatában volt Athén jelentőségének a korabeli világban. Bizonyára érezte az athéni polgárok magabiztosságát, büszkeségét. Semmi kétség, hogy lenyűgözték a csodálatos templomok, és az egész várost uraló Akropolisz látványa. De Pál nem turista volt Athénben, és ezért nem arról olvasunk, hogyan látogatta meg a nevezetességeket, hogy fényképeken megörökítse, valamint képeslapokat küldjön haza, Tarzuszba. Nem, ha hanem azt olvassuk róla, hogy „háborgott a lelke, mert látta, hogy a város tele van bálványokkal.” A csodálatos athéni kultúra nem vakította el Pált az egy igazán fontos kérdésre nézve: kinek, minek szentelik oda az itt élők képességeiket, képzelőerejüket, pénzüket és idejüket? Kit és

mit szolgálnak művészetükkel, filozófiájukkal? Ki vagy mi az, ami az első az életükben, akit tisztelnek és imádnak, mint önmagukon túlit? Honnan merítik a legfőbb értékeiket, erkölcsüket, életük célját és jelentését? Pál tudja, hogy olyanokká leszünk, mint amit imádunk, tisztelünk, amire fókuszálunk. Ezért látja a tömérdek bálványistent, a nekik emelt templomokat, akiket büszkén tisztelnek az athéniak. De nem úgy tekint ezekre, mint egy turista, aki izgalommal fedezi fel az idegen kultúrák vallásait. Nem is úgy, mint a helyi polgár, aki megszokta a bálványok jelenlétét, és – akár hűséges hódoló, akár közömbös eltávolodó – meg sem kérdőjelezi jelenlétüket és befolyásukat. Nem, Pál nem turista és nem helyi lakos, Pál misszionárius. Isten gyermeke, Jézus Krisztus megragadottja, zsidó, aki az Urat, szabadságát és szeretetét megismerte Krisztus arcán, és ezért a bálványok láttán háborog a lelke. Megtelt a szíve haraggal, fájdalommal, elkeseredéssel; hogyan lehet, hogy ezek az athéniak, akik Isten képmására teremtettek, a bálványokat tisztelik és szolgálják. Hogyan lehet, hogy ezeket félik, emberkéz alkotásait? Hogyan lehet, hogy a szobrok töltik be szívüket és képzeletüket, amikor azzal a vággyal kerülnek kapcsolatba, ami ott van minden emberben: vágy a transzcendens, a magunkon túli, az igazi spiritualitás iránt? Hogyan lehetséges, hogy az egyetlen igaz és szerető Isten helyett ezekben tudnak csak bízni és ezeket félik?

Pál apostolt azonban a város kulturális gazdagsága és tömény vallásossága nem bénítja le. Szíve háborgása, megindulása, a sötétség feletti haragja csak olaj a tűzre, annál inkább akarja Krisztust hirdetni ebben a városban. Ezért nap mint nap vitatkozik a zsinagógában a zsidókkal, de kijár a főtérre, az agorára is, ahol filozófusokba botlik. A epikureusok, akik iskoláját Kr. e. 270-ben alapította Epikurosz, lényegében ateisták voltak. Meggyőződésük szerint az istenek olyan távoliak, hogy nem érdemes velük foglalkozni, hiszen semmi hatással nem bírnak az emberek dolgaira. A világban a véletlen a meghatározó, nem létezik sem halál utáni élet, sem ítélet. Éppen ezért az ember feladata, hogy a gyönyört keresse. A sztoikusok Zénóntól származtak, ugyanúgy a Kr. e. 3. századból. Ők a legfőbb istent úgy képzelték, hogy mindenben jelen van, egyfajta világlélek. A világot a sors vezérli, az emberek feladata kötelességük elvégzése, és a természettel és a rációval harmóniában élni.

Pál tehát bátran vitatkozik a filozófusokkal az evangéliumról, akik sem nem értékelik nagyra Pált, sem nem értik, amit hirdet: „*Mit akar ez a fecsegő mondani? ... Úgy látszik, hogy idegen istenségek hirdetője – mivel Jézust és a feltámadást hirdette.*” A „fecsegő”, szó szerint „magcsipegető”, nem túl tisztelettel teli megfogalmazása véleményüknek. Ma azt mondanánk, hogy mit akar ez a papagáj mondani? Arra vonatkozik, aki összeszedett minden féle gondolatot innen-onnan, és így a másokból kialakított zűrzavaros tanait szajkózza értelem és belátás nélkül. Mindeközben, úgy tűnik, legalább két istent vélnek felfedezni Pál tanaiban: Jézust és Feltámadást.

Pál tehát azt kapja, amit várhat egy ilyen büszke, önelégült, bálványimádó városban, de ez nem szegi kedvét. Nem szegheti, hiszen a szívét a Szentlélek felindította az ott élők elveszettsége és sötétsége miatt. Ez a sem nem turista, sem nem polgár, hanem a misszionárius szíve. És ezen a ponton vizsgálhatunk meg mi, egy másik olyan nagyváros lakói, amelyet betöltenek a mai világ bálványai. Amint az utcán

sétálsz, és látod a kirakatok csillogását, a bankok mindig több fogyasztásra sokalló reklámjait, mit érzel? Amint szembejönnek a felnőtt nőnek öltözött, kihívóan viselkedő tinédzserek, látsz-e valamit? Amint szemedbe néz ennek a világnak és bálványainak vesztese, kisemmizettje: a hajléktalan, az alkoholba, a drogba menekülő, hogyan viszonyulsz ehhez? Turista, helyi polgár, vagy misszionárius? Azt hiszem, a legtöbben nem csodálkozunk azon, amit látunk, és nem mozgunk turistaként saját városunkban. Viszont attól tartok, hogy már rég a miénk lett a helyi lakos közömbössége. A mai világ istenei fennen reklámozzák magukat, az emberek imádják őket, hiszen követik sugallataikat és engedelmessé válnak felszólításaiknak, később saját összetört életükkel fizetik az áldozatot, a mi lelkünk pedig nem háborog. Nem tölt be az Úrtól való szent harag, hogy az ő szeretetett teremtményei nem őt dicsőítik, hanem a hiábavaló bálványokat kergetik. Pedig Jézus Krisztus minden követője misszionáriusnak hivatott el a városban. Akik imádságos lélekkel járnak az utcán, utaznak a buszon, metróon, és Jézus szemével tekintik az embereket és a várost. Vágyva arra, hogy ezek az emberek is megismerjék azt, akiben életet és szeretetet találnak.

II. A lenyűgöző város kultúrája nem az evangélium ellensége, hanem a szolgája

Pált megragadják a filozófusok, és elviszik az Areopágoszra, hogy meghallgassák az új tanításról és az idegenszerű dolgokról. Valószínű, hogy nem formális kihallgatáson vett részt az areopágiták részéről, amely tanács vallási és egyéb ügyben jogosult volt ítéletet hozni.

Vajon hogyan hirdeti az apostol Jézus Krisztus evangéliumát ezen a helyen, ennek a hallgatóságnak? Korábbi missziói igehirdetéseivel összehasonlítva a legfeltűnőbb az, hogy semmit nem szól az Ószövetségről. Az Apcselben olvasott missziói beszédek zsidó háttérűeknek, vagy istenfélő, tehát a Szentírással ismerkedő pogányoknak szóltak, és ezért természetes módon abból indultak ki, ahogy Isten Izrael történetében cselekedett, ahogy a próféták által ígéreteket tett, és ahogy előre beszélt arról, hogy Felkentjének szenvednie kell. Az Areopágoszon azonban Pál hiába használná az Ószövetséget Jézus Krisztus bemutatására, az senkit sem érdekelne, hiszen senki sem ismeri. Hogyan épít tehát Pál apostol kapcsolópontot ezekkel a pogányokkal? A válasz: saját kultúrájukat úgy tekinti, mint amelyben vannak olyan elemek, amelyek az evangéliumot szolgálják. Ezt két vonatkozásban is megfigyelhetjük.

„Találtam olyan oltárt is, amelyre ez volt felírva: AZ ISMERETLEN ISTENNEK. Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek, én azt hirdetem nektek.” Az athéniak, akiket Pál úgy szólít meg, mint *„minden tekintetben nagyon vallásos emberek”*, attól való félelmükben, hogy ha egy általuk nem ismert istent nem tisztelnek, annak katasztrófa lehet a vége, neki(k) és építettek oltárt. Pál nem ezt az istentiszteletet helyezi előtérbe, hanem sokkal inkább az athéniak vállalt és elismert tudatlanságát: igazatok van abban, hogy létezik valaki, akit tisztelet és imádat illet, és ti nem ismeritek őt. Az athéniak vállalt tudatlanságában, és ehhez kapcsolódó bálványimádásában Pál apostol felismeri a kapcsolópontot. Amikor imádságos lélekkel, misszionáriusként bejárta a várost, nem

pusztán elborzadt azon, amit látott, hanem azt is kereste, hogyan szólaltathatja meg ebben a világban az evangéliumot. Ebben az a meggyőződés vezette, hogy Isten nem hagyta magát „nyomok” nélkül; és minden kultúrában ott van az Úr által előkészített lehetőség az ő neve hirdetésére. Így tekint az ismeretlen istennek emelt oltárra.

Beszéde következő részében erről az Istenről a következő, az Ószövetségi Szentírással egyező állításokat teszi: Isten az egész világ teremtője; nem szorul emberi kéz szolgálatára, sőt, ő tartja fenn az életet; Ő uralkodik a népeken és kijelölte azok helyét; végül Ő minden ember teremtője és ilyen értelemben atyja. Mindebben Pál kétszer is idéz pogány költőket állításai megerősítésére, és annak megmutatására, hogy milyen bolond dolog azt gondolni, hogy Isten, mindenek teremtője és atyja „*aranyhoz vagy ezüsthöz vagy kőhöz, művészi alkotáshoz vagy emberi elképzeléshez hasonló*”. Sőt, inkább azt állítja, hogy ez az Isten egészen közel van hozzánk, hiszen a költő szavaival „*őbenne élünk, mozgunk és vagyunk*”, valamint „*bizony, az ő nemzetsége vagyunk*”.

Pálnak ez a szabadsága és bölcsessége nagyon fontos azok számára, akik sem nem turistaként, sem nem polgárként, hanem misszionáriusként szeretnének élni városunkban. Akiket felindít az elveszettség, ezért imádságos lélekkel vannak jelen az utcákon, a munkahelyen, a kultúrában, más emberekkel, és keresik, hol készítette el az Úr a kapcsolópontot. Mert mindenhol jelen vannak ezek a kapcsolópontok, a művészetben, az emberek vágyódásaiban, hiányaiban, személyes történeteiben. Kreativitásunkon múlik, hogyan ismerjük fel a lehetőségeket, és hogyan élünk azokkal. Pál missziói igehirdetése megláttatja velünk, hogyan lesz a lenyűgöző, sokszor bénító nagyváros kultúrája az evangélium szolgája. Keresztény tanárok és művészek, nektek különösen is nagy lehetőségeitek vannak kilépni a helyi polgár szerepéből, és azonosulni a misszionáriussal hivatásotokban.

Azért van ma számos keresztény filmklub, mert a film kultúránk azon népszerű, sokakat megmozgató része, amelyre könnyen lehet építeni az evangélium bemutatásához. Hiába kezdenénk a Szentírással, egy olyan világban élünk, amelyben a felnövekvő emberek többségének fogalma sincs a Bibliáról. Könnyebb a Mátrixból kiindulni, mint a tékozló fiú történetéből, a Gyűrűk Urából, mint Mózes történetéből, Harry Potterből, mint Jézus példázataiból. Ami nem azt jelenti, hogy az evangélium történeteit felválthatják egyéb történetek, hiszen azok ugyanúgy az igazságot képviselik. Nem, hanem arról van szó, hogy mindezek a történetek hordoznak valami olyan, többek által ismert igazságot, amely igazság az evangélium szolgája lesz a misszionárius számára. Mindezeket az igazságokat fontos meglátnunk és értékelnünk, hiszen minden igazság, még a pogányok gondolkodásában és alkotásaiban is, a Teremtő Isten igazsága!

III. A lenyűgöző városnak is megtérésre van szüksége

Ez pedig tovább vezet bennünket Pál beszédének a befejező részére, ami felhívás a megtérésre: „*A tudatlanság időszakait ugyan elnézte az Isten, de most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt térjen meg. Azért rendelt egy napot, amelyen*

igazságos ítéletet mond majd az egész földkerekség fölött egy férfi által, akit erre kiválasztott, akiről bizonysgot adott mindenki előtt azáltal, hogy feltámasztotta a halálból.” Pál tehát nem oda érkezett meg, amit ma sokan sokkal nagyobb lelkesedéssel fogadnának, hogy azt mondja, akit ti ismeretlenül tiszteltek, én azt hirdetem nektek, de természetesen tiszteljétek tovább is ismeretlenül, vagy adjatok neki saját nevet, hiszen semmiképpen sem szeretném a meggyőződésemet rátok kényszeríteni. Nem, Pál Krisztus elhívottjaként azt mondja, hogy az (ismeretlen) Isten eddig elnézte a tudatlanságot, de most, hogy halljátok az igazságot, erre nem számíthatok többé. Bátran vállalja, hogy az Areopágoszon összegyűlt filozófusok és érdeklődők minden bölcsességükkel együtt Isten dolgaira nézve végső sorban tudatlanok, hiszen őt csak abban a férfiben lehet megismerni, aki eljött, meghalt és feltámadt, és aki által Isten egy napon majd megítél minden egyes embert.

A feltámadás meghirdetése kiütötte a biztosítékot a bölcsék között: *„Amikor a halottak feltámadásáról hallottak, egyesek gúnyolódtak, mások meg azt mondták: Majd meghallgatunk erről máskor is.*” Pál ezzel eltávozott az Areopágoszról, látszólag eredménytelenül. De végül azt olvassuk, hogy *”néhány férfi azonban csatlakozott hozzá, és hívővé lett, közöttük az areopágita Dioniziosz is, egy Damarisz nevű asszony, és velük együtt mások.”*

Az evangélium megállta a helyét a filozófiák piacán. A korabeli Athén lenyűgöző város volt. Lenyűgöző volt a filozófiája, az építészete, a vallásossága, a művészete. Turisták nézhették álmélkodva és gyönyörűséggel teli csodálattal, ha arra jártak. A lakói büszkén és önelégülten vallották magukat Athén polgárainak. De Pált valami ill. valaki egészen más nyűgözte le, ejtette rabul, olyan erővel, aminek következtében ő többé már sehol sem lehetett pusztán turista, vagy helyi lakos, kizárólag csak misszionárius. Jézus Krisztus ragadta meg lénye legmélyén, ellenállhatatlan erővel. Az a Jézus, akiről így írt: *„Miközben a zsidók jelt kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, mi a megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak ugyan megütközés, a pogányoknak pedig bolondság, de maguknak az elhívottaknak, zsidóknak és görögöknek egyaránt az Isten ereje és az Isten bölcsessége. ... Az ő munkája, hogy ti a Krisztus Jézusban vagytok. Őt tette nekünk Isten bölcsességgé, igazsággá, megszentelődéssé és megváltássá...”* Boruljunk le előtte, és imádjuk őt! **ÁMEN!**